

Arvamuse esitamine kliimakindla majanduse seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Yoko Alender!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Kliimaministeriumit võimaluse eest avaldada arvamust kliimakindla majanduse seaduse eelnõu kohta, millega soovitakse seada kasvuhoonegaaside heitkoguste eesmärgid, soodustada puhaste tehnoloogiate kasutuselevõttu ning ressursside suuremat väärindamist. Kaubanduskoja hinnangul on eelnõu suurimateks probleemideks see, et loodav seadus ei pööra piisavat tähelepanu ettevõtete konkurentsivõime säilitamisele, ettevõtetele ei ole tagatud investeerimiskindlus ning eelnõu raames teostatud mõjuanalüüs on poolik, kuna mõjusid on analüüsitud ainult osaliselt ning seetõttu ei ole teada, millised on tegelikud eelnõust tulenevad mõjud või kulud. Järgnevalt esitame Kaubanduskoja täismahus kommentaarid eelnõu kohta.

1. Konkurentsivõime

- 1.1. Kaubanduskoda on seisuskohal, et kliimakindla majanduse seaduse eelnõu ei pööra piisavalt tähelepanu ettevõtete konkurentsivõimele. Soovime rõhutada, et konkurentsivõime soodustamine peab olema eelnõus ning seletuskirjas tugevamini sõnastatud. Ka Euroopa roheline kokkuleppe sissejuhatuses on öeldud, et „*Tegemist on uue majanduskasvu strateegiaga, mille eesmärk on muuta EL õiglaseks ja jõukaks, nüüdisaegse, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks ei ole enam kasvuhoonegaaside netoheidet ja kus majanduskasv on ressursikasutusest lahutatud*”. **Seega oleme seisukohal, et ka Eestis loodav kliimakindla majanduse seadus peaks pöörama rohkem rõhku ja tagama konkurentsivõimelise majandusega ühiskonna nagu on tehtud Euroopa Liidu tasandil.**
- 1.2. Eelnõu seletuskirja lk-l 1 on kirjas, et „*Puhtaid tehnoloogiad soodustades, neid toetavat infrastruktuuri arendades ning sihtturgude standardeid ja suundumusi jälgides suureneb Eesti ettevõtete konkurentsivõime*“. Leiame, et nimetatud tingimused ei taga automaatselt ettevõtete konkurentsivõime kasvu. Lisaks on seletuskirjas öeldud, et „*Energiatõhususe suurendamise ja taastuvate*

energiaallikate turule tulemise kaudu vähenevad nii kodumajapidamiste kui ka ettevõtete pikaajalised jooksvad kulud“. Avaldame siinkohal kahtlust, kas ikkagi on kindel, et selle tulemusel kulud vähenevad ning sooviksime teada, millistele andmetele tuginedes on käesolev väide seletuskirja lisatud.

Soovime rõhutada, et konkurentsieelise üheks oluliseks komponendiks on hind, mitte üksnes see, kui keskkonnasõbralik on pakutav toode/teenus. Väike keskkonnajälg ei pruugi väljaspool ELi anda konkurentsieelist, kui toote/teenuse hind on kallim. Eelnõust ja seletuskirjast jääb mulje, et just toote/teenuse keskkonnajalajalg on naaberriikides konkurentsieelise aluseks ning unustatud on toote/teenuse hind. Rõhutame, et kui üleüldiselt kogu seaduse puhul on ainus eesmärk seadustada kasvuhoonegaaside vähendamise graafik, siis läheb see vastuollu muude eesmärkidega nagu konkurentsivõime. Mõistame, et soov on jõuda kliimanetraalsuseni kiiresti, kuid oluline on mõista ja arvestada ka ettevõtete ja laiemalt ühiskonna võimekust ning jääda realistlikuks. **Peame oluliseks, et kliimanetraalsuse saavutamise eesmärgil me ei kahjustaks Eesti konkurentsivõimet ja sotsiaalmajanduslikku heaolu.**

- 1.3. Kaubanduskoja hinnangul peavad eelnõus sätestatavad eesmärgid olema samal tasemel meie konkurentide ja teiste liikmesriikidega, kuna vastasel juhul seame ennast tunduvalt raskemasse seisuga ja Eesti ettevõtted ei ole konkurentsivõimelised. Kui tekivad suured erinevused liikmesriikide vahel, siis hakkab see avaldama negatiivset mõju ettevõtte konkurentsivõimele, andes teiste liikmesriikide ettevõtetele konkurentsieelise ja muutes kohalikud tooted/teenused kallimaks. **Seega peame oluliseks, et Eesti liiguks kliimapolitikas teiste ELi riikidega võrdses tempos. Palume lisada seletuskirja võrdlus Eesti lähiregiooni riikide kohta, kuidas ja milliste meetmete alusel plaanitakse teistes riikides kliimanetraalsuseni jõuda ning kas ja millised on teiste riikide sektoriaalsed eesmärgid.**

2. Mõjuanalüüs

Kuigi eelnõu seletuskiri (alates lk 74) sisaldab mõjuanalüüsi, siis puuduvad eelnõus piisavad majanduslikud ning sotsiaalsed mõjuanalüüsid ning praegused mõjuanalüüsid on puudulikud. Samas sellised mõjuanalüüsid on hädavajalikud, et näha, milline on plaanitava kliimakindla majanduse seaduse eelnõu tegelik mõju ühiskonnale ning kas eelnõus sisalduvate eesmärkide täitmine on ühiskonnale jõukohane. **Seega leiame, et seletuskiri vajab oluliselt täiendamist mõjuanalüüside osas ning enne selle valmimist ei ole mõistlik eelnõu menetlemist jätkata.** Mõned näited olemasoleva mõjuanalüüsi puudustest ja ettepanekud mõjuanalüüsi täiendamiseks:

- Hetkel puuduvad mõjuanalüüsis eeldused või viited arvutuskäikudele, kuidas mõjusid hinnati. See omakorda ei võimalda kontrollida, kas mõjusid on hinnatud korrektselt või mille alusel on seda üldse tehtud. Kaubanduskoja hinnangul on väga oluline, et mõjuanalüüsis oleksid ka viited arvutuskäikudele ja eeldustele.

- Puuduliku mõjuanalüüsi tulemusel võivad seletuskirjas pakutavad rahalise kulu numbrid olla liiga väiksed ning paljude tegevuste kulud võivad olla mõjuanalüüsist üldse välja jäänud. Näiteks maanteetranspordi puhul on seletuskirjas välja toodud, et laadimisparkide ja turvaparklate loomiseks on mõjutatud piirkonnaalajaamades läbilaskevõime suurendamiseks vaja täiendavaid investeeringud summas 69 miljonit eurot. Samas on Elektrilevi andnud teada, et sõltuvalt täpsest asukohast ja lahendusest on vajalik toitealajaamade trafode vahetamine ning keskpinge võrgu ehitustööd, mille investeeringute vajadus on hinnanguliselt 7,5 miljonit eurot. Sellise kuluga ei ole aga eelnõud välja töötades arvestatud ning see on mõjuanalüüsis käsitlemata. Selliseid näiteid on veel teisigi.
- Kaubanduskoja hinnangul peab mõjuanalüüsist selguma, kuidas suudavad Eesti ettevõtted säilitada oma konkurentsivõimet, arvestades plaanitavaid eesmärke, lisanduvaid kohustusi ja investeeringuid. Olemasolev mõjuanalüüs ei paku sellist analüüsi.
- On väga oluline, et oleks selge, kust tuleb kliimaeesmärkide saavutamiseks vajaminev rahastus nii praegu kui ka tulevikus. Lisaks eelkirjeldatule leiame, et eelnõu seletuskiri peaks välja tooma, millised on eesmärkide elluviimise kulud aastate lõikes. Näiteks seletuskirja lk-l 100 olev tabel nr 9 näitab eelnõu eesmärkide täitmise hinnangulisi investeeringuvajadusi eurodes kuni aastani 2040, kuid meie hinnangul on oluline näha, kuidas need investeeringud jagunevad aastate lõikes. Oluline on mõista nii avaliku kui ka erasektori võimekust plaanitavaid suuri muudatusi ellu viia plaanitavas mahus ja tempos ning arvestades vajaminevaid investeeringuid.
- Mõjuanalüüs peaks käsitlema ka iga seletuskirjas välja toodud meetme marginaalkulu kokkuhoitava CO2 kohta. See aitaks teha valikuid meetmete vahel ehk aitaks valida ühiskonna jaoks kõige kulutõhusama meetme olukorras, kus ressursid on piiratud, või aitaks hinnata, kas valitud meede on kõige kulutõhusam.
- Seletuskiri peaks sisaldama korralikku mõjuanalüüsi energeetika, sh taastuvenergia ja meretuuleparkide kohta. Meretuuleparkide osas on pakutud erinevaid lahendusi, näiteks 22.02.2024 kinnitas valitsus tuuleenergia vähempakkumise põhimõtted, mille kohaselt on tuuleenergia vähempakkumise maht vähemalt 4 TWh maismaatuult ja 4 TWh meretuult, kuid eelnõu seletuskirja lk 21 kohaselt on vajalik taastuvelektri vähempakkumine mahus 2 TWh. Nende erinevate lahenduste kohta aga ei ole mõjuanalüüsi ning seega ei ole selge, kas ja milline lahendus tagab ühiskonna vaates kõige odavama elektri hinna. Selline mõjuanalüüs on aga hädavajalik, et mõista, kas ja kui palju on meretuuleparke vaja ning mis on nende mõju, sh mõju energiahinnale. Vastuseta on ka küsimus, miks on vaja arendada just meretuuleparke ning miks ei võiks kirjas olla, et vaja on tuuleenergiat ning lõpuks võidab parim pakkumine.
- Lisaks peaks olemasolevast analüüsist täpsemalt välja tulema, milline on plaanitavate eesmärkide elluviimise mõju riigieelarvele ning

majanduspoliitikale. Näiteks on väga oluline mõjuanalüüs selles osas, et kui CO2 heide hakkab vähenema, siis kui palju vähem hakkab riik saama selle arvelt tulu ning mille arvelt sellisel juhul raha juurde hakkab tulema, et eesmärkide poole edasi liikuda. Muuhulgas kui kliimaeesmärkide poole püüeldes väheneb näiteks kütuseaktsiisi laekumine, siis kuidas nende tulude vähenemine mõjutab riiki ning mis kompenseeriks väheneva tulu.

- Transpordisektori kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkide meetmetena ei ole välja toodud automaksu ja selle mõju CO2 heitele, kuigi just automaksu väljatöötamisel rõhutati keskkonnaaspekti.

3. Investeerimiskindlus

Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu seletuskirja lk-l 18 on kirjas, et „*Eesmärgid seatakse eraldi energeetika, tööstuse, hoonete, transpordi, põllumajanduse, jäätmete ja maakasutuse sektoritele, et tagada suurem õigusselgus ning seega ka investeerimiskindlus.*“ Lisaks oli seaduse koostamise eesmärk ning ettevõtjate soov, et see annaks ettevõtetele investeerimiskindluse.

Praegune eelnõu ei taga ettevõtete hinnangul siiski investeerimiskindlust. Näiteks ei ole hetkel selge, mida täpselt peaksid ettevõtted tegema, et saavutada eelnõus sätestatud kliimaeesmärgid. Lisaks sisaldab eelnõu mitmeid sätteid, nagu näiteks eelnõu § 52 (Keskkonnakomplekslubades ja keskkonnalubades kasvuhoonegaaside piiramise põhimõtted ja kasvuhoonegaaside heite arvutamise meetodika), § 53 (Kliima- ja keskkonnanormidega võrreldes vastassuunaliste majandusmeetmete välja selgitamine ja nende kasutamise lõpetamine) ja § 54 (Turba kaevandamise põhimõtete muutmine maakasutussektori eesmärkide saavutamiseks), mis tekitavad ebakindlust ja teadmatust ning vähendavad seeläbi ka investeerimiskindlust. Eelnõu loob vaid raamistikku, mis ei taga ettevõtetele investeerimiskindlust, sest konkreetsete meetmete sisu selgub alles hiljem. Kui seadus ei loo tervikut ning erinevad nõuded kehtestatakse teistes seadustes või arengukavades, siis teeb see seaduse kogumõju hindamise võimatuks. Näiteks hetkel puudub täielikult ülevaade sellest, millised on eelnõu alusel kavandatavad tegevusprogrammid, mis on nende ajakava ning kuidas hakkab riik rahastama plaanitavate meetmete rakendamist. Kui riik soovib saavutada eelnõus sätestatud eesmärgid, siis on vaja ettevõtjatele selgust ja kindlust, kuidas täpselt plaanitakse saavutada soovitud eesmärgid ja muutused. Selleks tuleb välja tuua iga seletuskirjas oleva meetme rakendamise aeg ning kuidas täpsemalt meedet rahastatakse. Seletuskirja lk-l 104 on kirjas, et „*Kliimakindla majanduse seaduses seatud eesmärkide täitmine ja kavandatavate meetmete elluviimine eeldab riigilt hinnanguliselt üle 3 miljardi euro ulatuses investeringuid järgneva 15 aasta jooksul kuni aastani 2040, mida toetab üle 11 miljardi euro ulatuses erasektori investeringuid*“, kuid jääb arusaamatuks, millistele andmetele tuginedes on riik kindel, et ettevõtted on valmis sellises mahus investeringuid siia tegema. **Kaubanduskoja hinnangul peab plaanitav kliimakindla majanduse seaduse eelnõu tagama ettevõtetele investeerimiskindluse, kuid praegusel kujul see seda ei tee. Ettevõtetele peab olema selge, millised on neile kohalduvad nõudmised, piirangud ja kohustused ning vajalik on teada, millised hakkavad olema sektoripõhised**

tegevusprogrammid, rakendusaktid ja meetmete rakendamise ajaraamid. Enne nimetatud tingimustega tutvumist ei ole võimalik eelnõu mõju ettevõtetele täies mahus hinnata ning seega ei taga eelnõu ka soovitud investeerimiskindlust.

4. Kohaliku ressursi väärimine

4.1. Eelnõu § 22 sätestab ressursside kohapealse väärimise põhimõtte, mille kohaselt „*Mitmekesistatakse ja tõhustatakse kohalike ressursside väärimist ja ringset kasutust ühiskonnale võimalikult suurt väärtust looval ja säästlikul viisil ning eelistatakse Eesti loodusvarade ja Eestis toodetud toorme kohapealset väärimist ning teisese toorme kohapealset kasutamist*“. Kaubanduskoja hinnangul peaks seaduse üks olulistest eesmärkidest olemagi kohalike ressursside väärimine, kuid hetkel on mindud eelnõuga (näiteks eelnõu § 29 lg 5, millega piiratakse maavara kaevandamise lubade andmist põlevkivi puhul või seletuskirjas lk 49 välja toodud eesmärk tagada ca 1 mln tm/a madalam raiemaht) aga seda teed, et kohalike ressursside (puit, põlevkivi, turvas) väärimist on asunud piirama. Meie hinnangul on väga oluline kliimanetraalsuse kõrval hinnata ja väärtustada kohaliku ressursi väärimist koos teiste oluliste aspektidega nagu konkurentsivõime ja sotsiaalmajanduslikud eesmärgid ning toidujulgeolek, tööhõive ja regionaalareng. **Seega oleme seisukohal, et seaduse fookus peaks olema kohalike ressursside väärimisel ning seda ei tohiks asuda piirama. Juhul, kui suudame kliimakindla majanduse seaduse absoluutesmärki täita, siis ei tohiks asuda ressursikasutust piirama.**

4.2. Seletuskirja lk 49 ütleb seoses maakasutussektori kasvuhoonegaaside heitkoguse ja selle vähendamise ning kasvuhoonegaaside sidumise eesmärkidega, et „*Olemasolevate meetmetega võrreldes on eesmärgi täitmiseks tänastele andmetele tuginedes (Keskkonnaagentuur, 2024) vajalik rakendada lisameetmeid, mis tagaksid ca 1 mln tm/a madalama raiemahu*“. Oleme seisukohal, et elujõulise, tootliku ja süsiniku siduva metsa jaoks peame hoopis raiemahtu hoidma suuremana. Raiemahtu vähendades muutub LULUCF-i puittoodete kategooria heitjaks, kuna üleküpsenud metsast süsinikku siduvaid puittooteid ei saa ja puittoodetesse seotud süsiniku „ladu“ hakkab paratamatult vähenema.

5. Teaduspõhisuse ja kasvuhoonegaaside lekkimise vältimise põhimõtted

Kaubanduskoda toetab eelnõu §-s 15 sätestatud teaduspõhisuse põhimõtet ja eelnõu §-s 19 sätestatud kasvuhoonegaaside lekkimise vältimise põhimõtet. Kaubanduskoda toetab, et nimetatud põhimõtted on jõudnud eelnõusse ning tänane, et meie varasemaid seisukohti on arvesse võetud.

Leiame, et eelnõus ja seletuskirjas käsitletud tegevustega kaasneb siiski risk kasvuhoonegaaside lekkeks. Rõhutame, et kui eelnõu jõustub käesoleval kujul, siis on

suur oht, et tootmine või ettevõtete tegevus võib liikuda teistesse riikidesse, kus on paremad tingimused ettevõtluskeskkonnale ning kus samal ajal on ka väiksemad või madalamad keskkonnanõuded, mida tuleb järgida. Seega võivad ettevõtted suunata oma tootmise teistesse riikidesse, kus neil on võimalik soodsamalt tegutseda. **Kaubanduskoda soovib teada, kuidas hakatakse eelnõu jõustumisel jälgima, et eesmärkide saavutamiseks vajalike meetmete rakendamisel ei toimu kasvuhoonegaaside leket. Oleme seisukohal, et riigi poolt teostatav kasvuhoonegaaside lekke vältimise jälgimise protsess peaks olema meetmete disaini sisse kirjutatud.**

6. Konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonna soodustamine

Kaubanduskoja hinnangul peaks eelnõu §-s 17 sätestatud konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonna soodustamise põhimõtte olema eelnõus ning seletuskirjas tugevamini sõnastatud ning konkurentsivõimele tuleb nimetatud dokumentides rohkem rõhku pöörata. Eelnõus on põhimõtte sätestatud järgmiselt: „*Kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmisel soodustatakse nii palju kui võimalik konkurentsivõimelist ettevõtluskeskkonda ja majanduspoliitikat*“. Kaubanduskoja hinnangul on ebamäärane eelnõu §-s 17 olev väljend „*nii palju kui võimalik*“ – jääb ebaselgeks, mida on selle all mõeldud, see ei ole ettevõtete jaoks kindlustandev ega piisavalt konkreetne. **Oleme seisukohal, et eelnõu §-i 17 sõnastusest võiks välja jääda väljend „*nii palju kui võimalik*“.**

Lisaks leiame, et eelnõu või seletuskirja §-i 17 juures võiks olla konkreetne eesmärk ka konkurentsivõime osas, näiteks võiks vaadata igal aastal kõikide sektorite lisandväärtuse loomist ning hinnata laiemalt sektoripõhist konkurentsivõimet. Samuti leiame, et eelnõu § 44 lg 4 p-s 1 sätestatud konkurentsivõime hinnangu puhul võiks vaadata kõikide sektorite lisandväärtuse loomist ning hinnata laiemalt sektoripõhist konkurentsivõimet.

7. Õiglase ülemineku põhimõtte

Eelnõu § 14 sätestab õiglase ülemineku põhimõtte, öeldes „Käesoleva seaduse 4. peatükis sätestatud kliimaeesmärgid saavutatakse õiglaselt ja kaasavalt, arvestades sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnamõju, nii et ka haavatavatel ühiskonnarühmadel, sektoritel ja ettevõtjatel oleks võimalik oma tegevust vastavalt kliimaeesmärkidele kohandada“.

Leiame, et õiglase ülemineku põhimõtte juures peaks seletuskirjas selgelt välja tooma suure CO2 mahukusega sektorid vastavalt EL-i raamistikule. Näiteks võiks lisada seletuskirjas § 14 selgituste juurde lause, mis ütleb, et õiglase ülemineku mehhanism kaitseb ka äriühinguid ja sektoreid, mis tegutsevad suure CO2-mahukusega tööstusharudes. Õiglase ülemineku mehhanism kaitseb neid toetades muuhulgas üleminekut vähese CO2 heitega tehnoloogiale.

8. Avaliku sektori tugimeetmed majanduse kliimakindluse suurendamiseks

- 8.1.** Kaubanduskoja hinnangul peaks avaliku sektori tugimeetmed hõlmama ka juba olemasolevate parimal tehnikal põhinevate tehnoloogiate toetamist. Eelnõu ning seletuskirja tekst on aga fokuseeritud uute arendamisele. **Leiame, et nii eelnõus kui seletuskirjas peaks läbivalt olema selgesõnaliselt kirjas, et toetatakse ka olemasolevate tehnoloogiate kasutuselevõttu.**

Näiteks on eelnõu § 40 lg-s 4 kirjas, et „*Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi riigile laekuvast tulust suunatakse vähemalt 30% ulatuses erasektorile roheinnovatsiooni ja -tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu toetamiseks*“. Selline sõnastus rõhutab uute tehnoloogiate arendamist, aga ei võimalda juba olemasolevate tehnoloogiate toetamist. Eesmärk ei ole see, et Eestisse tulevad ainult uued kliimasõbralikud tehnoloogiad, vaid toetama peaks ka olemasolevate ettevõtete kasvuhoonegaaside vähendamist, sest see aitab eelnõus sätestatud eesmärke saavutada. Nimetatud aspekt on oluline just suure CO₂ jalajäljega ettevõtete jaoks, sest praegu ei ole nende jaoks sobivaid toetusmeetmeid. **Kaubanduskoda leiab, et eelnõu § 40 lg 4 sõnastust võiks muuta nii, et säte võimaldaks ka olemasolevaid lahendusi kasutada innovatsiooni kõrval.**

Lisaks peaks Kaubanduskoja hinnangul olema eelnõu § 40 lg-s 4 sätestatud erasektorile suunatav % olema suurem kui 30. Seletuskirja lk-l 104 on kirjas, et „*Kliimakindla majanduse seaduses seatud eesmärkide täitmine ja kavandatavate meetmete elluviimine eeldab riigilt hinnanguliselt üle 3 miljardi euro ulatuses investeringuid järgneva 15 aasta jooksul kuni aastani 2040, mida toetab üle 11 miljardi euro ulatuses erasektori investeringuid*“. Tegelikult tulevad erasektori ja riigi investeringud soovitud eesmärkide saavutamiseks ilmselt kordades suuremad. **Sellest tulenevalt leiab Kaubanduskoda, et eelnõus märgitud 30% ei ole piisav soovitud eesmärkide saavutamiseks ehk seda protsenti tuleb suurendada. Lisaks soovime teada, kuhu suunatakse ülejäänud 70% tulust?**

- 8.2.** Eelnõu §-s 23 on sätestatud, et „*Soositakse kasvuhoonegaaside heite vähendamist toetavate tehnoloogiate katsetamist ja kasutuselevõttu ja luuakse võimalused kasvuhoonegaaside heite vähendamise või sidumise tehnoloogia katsetamise kiirendamiseks*“. Taaskord ei ole viidet olemasolevatele tehnoloogiatele ning nende toetamisele. **Palume ka eelnõu §-i 23 muuta nii, et see soodustaks ka juba olemasolevaid tehnoloogiaid. Kokkuvõtvalt rõhutab Kaubanduskoda, et eelnõu peaks läbivalt soodustama ja toetama ka olemasoleva parima võimaliku tehnoloogia kasutuselevõttu.**
- 8.3.** Eelnõu § 40 lg 2 näeb ette, et „*Riik tagab, et kasvuhoonegaaside heite vähendamise või sidumise ja kliimasäästlike tehnoloogiate katsetamiseks vajalike tegevuslubade menetlus oleks kiire ja efektiivne*“. Lisaks on seletuskirja lk-l 59 märgitud, et „*Eestis toimub kliimasäästliku tehnoloogia katsetamiseks vajalike lubade taotlemine ja menetlemine samadel tingimustel võrreldes traditsiooniliste tehnoloogiate kasutuselevõtuks vajalike lubadega*“. Meie hinnangul ei piisa ilusast sõnumist, vaid oluline on välja tuua ka konkreetsete tegevused, mille abil seda

saavutatakse. **Kaubanduskoda palub eelnõus või seletuskirjas välja tuua, mis aja jooksul muid seadusi muudetakse, et oleks tagatud lihtsam ja kiirem loamenetlus ning milliste tegevuste abil eelnõu § 40 lg-s 2 sätestatud eesmärki täidetakse.**

- 8.4.** Eelnõu § 40 lg 3 ütleb, et „*Avalik sektor soosib planeeringute kaudu vähese kasvuhoonegaaside heitega tehnoloogiate katsetamiseks selleks mõeldud alade rajamist*“. Soovime rõhutada, et selle sätte mõte on kiiduväärt, kuid leiame, et see peaks olema konkreetsem, st peaks olema selgemalt näha, kuidas nimetatud soosimine käib.

9. Avaliku sektori eesmärgid

Eelnõu § 34 näeb ette avaliku sektori eesmärgid ning lg 1 sätestab, et „*Riigiasutused hindavad igal aastal oma kasvuhoonegaaside jalajälge Kliimaministeeriumis väljatöötatud metoodika kohaselt ning näevad ette meetmed selle vähendamiseks*“. **Kaubanduskoda teeb ettepaneku, et nimetatud hindamist ei viiks läbi ainult riigiasutused vaid laiemalt avalik sektor või vähemalt valitsussektor, sh riigi asutatud sihtasutused.** Leiame, et sõltumata juriidilise isiku vormist tuleks need hinnangud läbi viia. Selle abil saab avalik sektor olla eeskujuks kasvuhoonegaaside jalajälje vähendamisel ning leida võimalusi, et enda jalajälge vähendada.

10. Kliimanõukogu ekspertide loend

Eelnõu § 49 lg 4 sätestab kliimanõukogu ekspertide loendi. Nimetatud sätte ütleb, et „*Kliimanõukogu koosneb ekspertidest, kellel on laialdased ja kõrgetasemelised kliimavaldkonnaga seotud akadeemilised teadmised tehnoloogia, energeetika, liikuvuse ja ruumiloome, põllumajanduse, looduse, majanduse, kliimateaduse uuringute ja keskkonnaga seotud tervise- ja käitumisuuringute alal*“.

Leiame, et sätestatud kliimanõukogu ekspertide loend ei kattu EL-i 2021. a. kliimaneutraalsuse saavutamise raamistiku mõjutatud majandussektoritega. Riigi valikul võib kindlasti valdkondi lisada, aga ei tohiks välistada sektoreid ja nende esindajaid, mis ELi arvamusel peaks aitama kaasa kliimaneutraalsuse säilitamisele. Vastavalt Euroopa Liidu 2021. a. kliimaneutraalsuse saavutamise raamistikule (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1119>) on olulisemad sektorid, mis peaksid aitama kaasa kliimaneutraalsuse saavutamisele, märgitud järgmiselt: „Ilma et see piiraks liidu tasandil vastu võetud siduvate õigusaktide ja muude algatuste kohaldamist, peaksid kõik majandussektorid, sealhulgas energeetika, tööstus, transport, kütte- ja jahutussektor ning hooned, põllumajandus, jäätmemajandus ja maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus, olenemata sellest, kas need sektorid on hõlmatud liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemiga, aitama kaasa kliimaneutraalsuse saavutamisele liidus 2050. aastaks“. Eelnõus sätestatud ekspertide loend on küll laiem, kuid ei sisalda tööstuse ning metsanduse eksperti. **Kaubanduskoda palub eelnõu § 49 lg-sse 4 ehk**

kliimanõukogu ekspertide loendisse lisada tööstuse ekspert ning metsanduse ekspert.

11. Kliima- ja keskkonnanäidatavitega võrreldes vastassuunaliste majandusmeetmete välja selgitamine ja nende kasutamise lõpetamine

Eelnõu § 53 sätestab, et „Kliimaministerium selgitab koostöös Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi ja Rahandusministeriumiga 2027. aasta 1. jaanuariks välja, millistel majandusmeetmetel on kliima- ja keskkonnanäidatavitega võrreldes vastassuunaline mõju, et nende kasutamine lõpetada hiljemalt 2035. aastaks“.

Kaubanduskoja hinnangul on eelnõu § 53 näol tegemist sättega, mis tekitab segadust ja teadmatust ning mis võib vähendada ka investeerimiskindlust. Meie hinnangul ei ole nii lihtsalt võimalik teatud majandusmeetmete kasutamist lõpetada ning selliseid otsuseid tehes tuleb enne viia läbi mõjuanalüüs ning arvestada ka teisi sotsiaalmajanduslikke eesmärgi ja mõjusid. Juhul, kui sotsiaalmajanduslikke mõjusid ei vaadata, siis on see vastuolus teiste eelnõus sätestatud põhimõtetega, nagu õiglane üleminek või ettevõtete konkurentsivõime soodustamine. **Kaubanduskoda teeb ettepaneku eelnõu §-s 53 konkreetselt viidata vajadusele tagada sotsiaalmajandusliku mõju arvestamine majandusmeetmete analüüsis ja meetmete kasutamise lõpetamise hindamisel.**

12. Maavara kaevandamise lubade andmise piirang

Eelnõu § 29 lg 5 ütleb, et „Uusi maavara kaevandamise lube antakse põlevkivi kaevandamiseks ainult selliste põlevkivikeemia või muude toodete tootmise eesmärgil, mida ei kasutata kütuse ega energiakandjana“. **Kaubanduskoda leiab, et maavara kaevandamise lube võiks lubada ka selliste toodete tootmise eesmärgil, mida kasutatakse kütuse ja energiakandjana, kui sellega ei kaasne kasvuhooonegaaside heidet**, näiteks juhul kui CO₂ püütakse kinni. Lisaks on oluline välja tuua, et fossiilsetel kütustel, sealhulgas põlevkivil on laevakütusena turgu ning sealsel turul alternatiiv puudub. Seega oleme seisukohal, et eesmärk peaks olema CO₂ võimalikult väike heide, mitte teatud tegevuste keelustamine. Vastasel juhul läheb see vastuollu tehnoloogianeutraalsuse põhimõttega.

13. Tööstussektori kasvuhooonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärgid

Eelnõu § 29 sätestab tööstussektori kasvuhooonegaaside heitkogused ja selle piiramise eesmärgid ning seletuskirja lk-l 35 olev tabel 4 toob välja olemasolevad ja lisameetmed tööstussektori kasvuhooonegaaside heite vähendamiseks.

Soovime välja tuua, et kui kõigi teiste sektorite all on välja toodud kasvuhooonegaaside heite vähendamise potentsiaal, rakendamise eest vastutav sektor ja nii olemasolevate kui lisameetmete maht, siis tööstuse kontekstis on see kokkuvõtte puudulik. Samas on seletuskirjas üle 20 muude valdkondade kasvuhooonegaaside heite vähendamise potentsiaali ja meetmeid oluliselt väiksema CO₂ vähendamise mõjule või kaudse mõjuga,

kuid tööstusele pole mitte ühtegi potentsiaali ega meedet. Näiteks on tabelis puudu meede, millega tööstussektor saaks oluliselt ja mõõdetavalt vähendada maagaasi CO2 emissioone. Sellest tulenevalt palume kaaluda tabelisse näiteks järgmiste meetme lisamist - maagaasi asendamine taastuenergiaga tööstuslikes protsessides, kogumõjuga vähemalt 20 000 t CO2 ekvivalenti ja meede peaks olema lisanduv, vastutaja riik ja erasektor. **Kaubanduskoda palub põhjalikult täiendada seletuskirja lk-l 35 olevat tabelit 4 ja tuua välja kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal, rakendamise eest vastutav sektor ja nii olemasolevate kui lisameetmete maht.**

14. Energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle vähendamise eesmärgid

Eelnõu § 26 sätestab energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkoguse ja selle vähendamise eesmärgid. Ettevõtted on seoses energeetikasektori eesmärkidega rõhutanud, et oluline on luua keskkonnasäästlikke juhitavaid võimsusi, kuna tuul ja päike üksi ei taga varustuskindlust. Kaasaegset energiavõrku ei saa rajada ainult tuule ja päikse abil ning seega vajab Eesti lisaks meretuuleparkidele ka juhitavat elektrienergia tootmisvõimsust. Lisaks on oluline rõhutada, et üksnes ei ole oluline taastuenergia kättesaadavus, vaid ka piirkonnas konkurentsivõimelise hinnaga kättesaadavus. Taastuenergia osas on mõjuanalüüs puudulik, sest hetkel ei ole võimalik mõista, millistest eeldustest on lähtunud ning miks on sellised eesmärgid võetud.

15. Keskkonnaprobleemide lahendamise ja keskkonnaprobleemide kasvuhoonegaaside piiramise põhimõtted ja kasvuhoonegaaside heite arvutamise meetodika

Eelnõu § 52 sätestab, et „Kliimaministerium töötab hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva seaduse jõustumist välja põhimõtted keskkonnaprobleemide lahendamise ja keskkonnaprobleemide kasvuhoonegaaside piiramiseks ja kasvuhoonegaaside heitkoguse arvutamise meetodika ning esitab ettepaneku asjassepuutuvate õigusaktide muutmiseks“. Soovime rõhutada, et nimetatud säte tekitab teadmatust ja segadust ning see omakorda vähendab investeerimiskindlust.

16. Turba kaevandamise põhimõtete muutmise maakasutussektori eesmärkide saavutamiseks

Eelnõu § 54 sätestab, et „Kliimaministerium töötab välja käesoleva seaduse § 32 lõikes 5 sätestatud turbasektori eesmärkide saavutamiseks vajalikud turba kaevandamise põhimõtete muudatused ja esitab maapõueseaduse muutmiseks ettepaneku 2026. aasta 1. jaanuariks, vajaduse korral ka ettepanekud maapõueseaduse alusel antud õigusaktide muutmiseks“. Soovime rõhutada, et nimetatud säte ei ole selge ning tekitab ettevõtetele teadmatust ja ebaselgust. See aga omakorda vähendab ettevõtete investeerimiskindlust.

17. Kliimaaruande koostamise aeg ja aruande koosseis

Eelnõu § 44 lg 4 p 1 sätestab, et kliimaaruanne koostatakse kord aastas ja see sisaldab riikliku kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri andmeid. Kaubanduskoda leiab, et eelnõu § 44 lg 4 p-s 1 sätestatud konkurentsivõime hinnangu puhul võiks vaadata kõikide sektorite lisandväärtuse loomist ning hinnata laiemalt sektoripõhist konkurentsivõimet.

18. Arengukavad ja tegevusprogrammid

Eelnõu § 33 lg 2 ütleb, et „*Täpsemad kliimamuutustega kohanemise eesmärgid seatakse valdkonna arengukavades ja tegevusprogrammides*“. Soovime rõhutada, et **kõik kliimakindla majanduse seaduse raames vajalikud meetmed ja tegevused, mis võivad otseselt või kaudselt riivata ettevõtete õigusi või tegutsemist, peavad olema sätestatud seadustes**. Erinevad piirangud, nõuded, eesmärgid jms peavad tulema seadusest, mitte arengukavadest või tegevusprogrammidest.

19. Eelnõu edasise menetluse ajakava

Soovime rõhutada, et kliimakindla majanduse seaduse eelnõud ei tohi menetleda kiirkorras. Kuna tegemist on väga olulise seadusega, mis hakkab mõjutama kõiki tegevusvaldkondi ning inimesi ja seab kõikidele pikaajalisi eesmärke. **Seega on Kaubanduskoja hinnangul väga oluline, et eelnõud ei menetletaks kiirkorras, vaid enne seda täiendatakse oluliselt mõjuanalüüsi, tehakse arutelusid erinevate huvigruppidega ning parandatakse muud eelnõus olevad puudused. Meie hinnangul puudub kiirustamiseks mõjuv põhjus ka seetõttu, et Euroopa Liidus käivad alles arutelud 2040. aasta kliimaeesmärkide osas ning enne otsuste vastuvõtmist ELi tasandil ei ole vaja eelnõu menetlemisega edasi minna.**

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Ireen Tarto

Ireen.tarto@koda.ee